

SALAMANDER- SUKSESS I LILLE MORTTETJERN

FOTO: NATURFORMIDLING VAN DER KOOIJ

Fakta

Stor salamander (*Triturus cristatus*)

- Amfobie
- Status: Sårbar
- Trusler: Utbygging og utsetting av fisk
- Norsk bestand: Anslått til 9000 individer
- Utbredelse: Rundt Oslofjorden, Vestlandet og Trøndelag
- Størrelse: 10-15 centimeter
- Livssyklus: Lever på land, gyter i dammer og tjern, i dvale om vinteren

KILDER: NORSK RØDLISTE 2006, WIKIPEDIA

Utsetting av fisk og utbygging har nesten halvert bestanden av storsalamander de siste tyve årene, men nå gir ny innsats håp om en bedre fremtid. I et tjern i Nittedal kryr det igjen av salamandre.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

I fjor fant naturforvalter Jeroen van der Kooij én salamanderlarve i Lille Morttjern. I år, etter at vannet var behandlet med rotenon, fant han tusen.

– Dette er en kjempesuksess. Nå er det et yrende liv med amfibier, øyenstikkere og de andre organismene som hører hjemme her, sier van der Kooij.

ROTONON MOT FREMMED ART

Det lille vannet i Nittedal i Akershus ble behandlet med rotenon høsten 2009 for å utrydde ulovlig utsatt fisk. Lille Morttjern bærer ikke sitt navn uten grunn. Vannet var fullt av karpefisken mort, som utgjør en høy risiko for livet i innsjøer og tjern hvor den er satt ut. I Lille Morttjern forandret den hele økosystemet, men etter rotenonbehandlingen er vannet fritt for fisk.

SPISER SALAMANDERYNGEL

Van der Kooij engasjerte seg i saken for tre år siden, da han oppdaget mort i tjernet. Problemet med mort er at den spiser salamanderyngel. I Lille Morttjern uteble de nye generasjonene, bare de gamle var igjen. Situasjonen var faretruende.

På initiativ fra van der Kooij satte Nittedal kommune i gang et prosjekt for å redde de utrydningstruede dyrene. Elever fra Bjernes

videregående skole og Holumskogen skole engasjerte seg. For det var ikke bare fisk som truet amfibiene. Grunneieren Würth hadde planer om å bygge ut i området, og mot den slags hjelper ikke engang rotenon. Alt så ganske svart ut, helt til elevene en dag troppet opp i kantinen til Würth.

ELEVENE SNUDE BYGGEPLANER

– Elevene fortalte om salamanderens situasjon og stilte noen vanskelige spørsmål om hvorfor de måtte bygge ut der salamandrene lever. Det var tungen på vektskålen, forteller van der Kooij.

Det skulle vise seg at Würth ikke var vanskelige å be da de fikk se saken i et annet lys. Nå har de tilpasset sine utbyggingsplaner, slik at de ikke ødelegger leveområdet til de sjeldne dyrene. De vil også sette opp informasjonstav-

I flere tiår har det pågått rasering og ødeleggelse av salamanderens leveområder.

FOTO: NATURFORMIDLING VAN DER KOOIJ

Etter rotenonbehandling kryr det av salamandre i Lille Mortetjern i Nittedal.

ler som forteller om livet i tjernet.

– Utbygging er ikke en trussel lenger. Würth har vært meget positive, sier Kooij.

KAN BLI PRIORITERT ART

Det er ikke bare lokale ildsjeler som arbeider for de store salamandrene. Som en av ganske få truede arter har den fått egen handlingsplan. Det innebærer både eget budsjett og egen fylkesmann, som fordeler pengene på prosjekter der det trengs. I salamanderens tilfelle er det Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

I tillegg er stor salamander foreslått som

prioritert art sammen med elleve andre truede arter, etter bestemmelsene i den nye naturmangfoldloven. Saken ligger nå til behandling i Miljøverndepartementet. Blir forslaget vedtatt, vil både salamander og dens såkalte økologiske funksjonsområde bli beskyttet av strenge regler.

FLERE TIÅR MED RASERING

Tiltakene kommer ikke for tidlig. I flere tiår har det pågått rasering og ødeleggelse av salamanderens leveområder. Utallige yngledammer er fylt igjen, asfaltert, bygd ut eller omgjort til

dyrket mark. En rekke steder har mennesker satt ut fisk, og salamanderen har verre fiender enn mort. Ørreten er den verste. Der det settes ut ørret blir den store salamanderen utryddet. Men nå ser det ut til å gå den rette veien for salamanderen.

– TROR VI KAN BERGE DEM

– Situasjonen for stor salamander er ikke fullt så dårlig som vi fryktet. Det er gjort ganske mange nye funn av salamanderlokalteter, spesielt i Oslo, på Vestlandet og i Trøndelag, sier Dag Dolmen, førsteamanuensis ved Norges teknisk-naturvitenskaplige universitet i Trondheim. Han regnes som Norges fremste amfibieforsker

Dolmen forteller at det foregår prosjekter med oppgraving av gamle dammer, og det planlegges rotenonbehandling flere steder. Ved utbygging har man begynt å stille krav til graving av ny dam og flytting av dyrene.

– Jeg tror vi kan klare å berge dem, sier Dolmen.

NYTT NAVN

Etter rotenonbehandlingen i Nittedal har de innsett at de bør skifte navn på Lille Mortetjern.

– Vi har ikke noe navn ennå, men Würthepytten har vært nevnt, forteller van der Kooij.

Tør vi foreslå Lille Salamandertjern, eller rett og slett Lille Morte-borte-tjern?

Stor salamander har fått egen handlingsplan og er foreslått som prioritert art.

